

اهداف و کارکردهای دیپلماسی پلیس محور

سیدمحمد کاظم سجادپور^۱

مسعود آخشی^۲

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۷/۷/۴

تاریخ دریافت: ۹۷/۵/۲۱

فصلنامه‌ی مطالعات راهبردی ناجا/ سال سوم / شماره نهم - پائیز ۱۳۹۷* ۸۷-۱۱۸

چکیده

در آغاز هزاره سوم میلادی، دیپلماسی پلیسی یکی از اشکال جدید و مهم دیپلماسی در زمینه همکاری امنیتی بین کشورها محسوب می‌شود که در آن، پلیس نقش محوری و پررنگی ایفا می‌کند. در همین رابطه، این مقاله در پی پاسخ به این سؤال است که چه عواملی موجب شکل‌گیری این نوع دیپلماسی در سطح بین‌المللی شده است؟ نگارندگان معتقدند از پیامدهای مهم پدیده جهانی شدن، ظهور تهدیدهای نوین امنیتی (غیرسنستی) و تهدیدهای مشترکی است که متوجه امنیت ملی دولت‌ها شده است. در این میان، مقام‌های امنیتی کشورها به‌منظور مقابله با این نوع تهدیدهای امنیتی با استفاده از عنصر پلیس در مذاکره‌ها و گفت‌وگوهای امنیتی بین دولت‌ها به افزایش همکاری و تقویت همگرایی امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی و تبادل تجربه‌های پلیسی از طریق مذاکره و دیپلماسی، مانند دیپلماسی رسمی به شکل چندجانبه و دوجانبه، در قالب سازمان‌ها (پلیس بین‌الملل^۳ / پلیس اروپا^۴) و موافقت‌نامه‌های مربوط پرداخته‌اند که چنین فرایندی به شکل‌گیری الگوی جدیدی از دیپلماسی در عرصه امنیت بین‌الملل در قالب دیپلماسی پلیس محور انجامیده است. دومین پرسش نیز به اهداف و کارکردهای دیپلماسی پلیس محور مربوط است. یافته‌ها حاکی از آن است که دیپلماسی پلیسی در موضوع مقابله با تهدیدهای امنیتی غیرسنستی باعث افزایش همکاری‌های امنیتی بین کشورها شده تا ضمن کاهش آسیب‌پذیری آنها، موجب افزایش توان ملی دولت‌ها در تأمین امنیت شهروندان خود به‌منظور مقابله با تهدیدهای امنیتی نوین شود که عبارت‌اند از: مبارزه با قاچاق مواد مخدر، مهاجرت‌های غیرقانونی، گذرنامه‌های جعلی، امنیت مرزی، حفاظت از اماکن دیپلماتیک، جلوگیری از قاچاق انسان، تروریسم، جرایم سازمان‌یافته، استرداد افراد مجرم، تبادل اطلاعات امنیتی، تبادل تجربه‌های آموزش و مبارزه با اقدامات تروریستی گروه‌های ضدسیستمی دولتی و بین‌الملل.

واژگان کلیدی

دیپلماسی پلیسی، تهدیدهای غیرسنستی، وابسته‌های پلیسی، جرایم سازمان‌یافته

sajadpour@sir.ac.ir

۱. استاد دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه. نویسنده مسئول

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته دیپلماسی و سازمان‌های بین‌المللی (گرایش صلح و امنیت بین‌الملل) دانشکده وزارت امور خارجه، تهران

3 . International Police (Interpol)

4 . European Police (Europol)

مقدمه

دیپلماسی به‌عنوان مفهومی عام به تمامی فرایندهایی گفته می‌شود که کشورها برای اعمال سیاست خارجی خود به‌کار می‌برند. کشورهای هم‌پیمان، از دیپلماسی برای همکاری بیشتر با یکدیگر و کشورهای رقیب از آن برای حل مسالمت‌آمیز اختلافات‌شان استفاده می‌کنند. کشورها از دیپلماسی برای ایجاد ارتباط چانه‌زنی تأثیرگذاری بر یکدیگر و تعدیل اختلافات‌شان بهره می‌گیرند. دیپلماسی دو وجه دارد. یکی از وجوه دیپلماسی آن است که از طریق آن یک کشور خود را در جامعه بین‌المللی مطرح می‌کند و خواسته‌ها و نیازهایش را به گوش جهان می‌رساند. از سوی دیگر دیپلماسی مهم‌ترین وسیله‌ای است که هر کشوری برای آشتی دادن منافع ملی متضاد خود با کشورهای دیگر به‌کار می‌برد. به عبارت دیگر، هدف دیپلماسی در هر کشور، پیشبرد اهداف منافع ملی در سطح بین‌المللی است هر نوع دیپلماسی (رسمی، عمومی، پلیسی و در قالب چندجانبه یا دوجانبه) سه کار ویژه را بر عهده دارد: جمع‌آوری اطلاعات پنهان، ایجاد تصویری مثبت از کشور متبوع خود و اعمال سیاست خارجی. یک سفارت‌خانه به جمع‌آوری اطلاعات درباره رهبران سیاسی، وضعیت اقتصادی و ویژگی‌های مخالفان سیاسی کشوری که در آن فعالیت دارد می‌پردازد؛ زیرا این‌گونه اطلاعات برای پیش‌بینی مشکلات داخلی کشور یادشده و آمادگی برای برنامه‌ریزی جدید سیاست خارجی ضروری است؛ بنابراین، نمایندگی‌های دیپلماتیک و وابسته‌های دیپلماتیک به مثابه «چشم و گوش» دولت متبوع‌شان عمل می‌کنند. گزارش‌های آنها مواد خاصی را که بر اساس آن سیاست شکل می‌گیرد، تشکیل می‌دهد (گریفیتس، ۱۳۸۸: ۱۵۹-۶۱). از این‌رو، دیپلماسی و سیاست دو معنی جداگانه دارند و نباید یکی را به‌جای دیگری به‌کار برد. سیاست، خط‌مشی کلی یک دولت در مسائل داخلی و خارجی است و دیپلماسی اجرای سیاست دولت در روابط خارجی است. سیاست مفهومی کلی و وسیع دارد و حاکی از اصول و نظرهای کلی یک دولت در تمام زمینه‌هاست؛ در حالی که دیپلماسی، مفهوم خاص و محدود دارد و فقط به اجرای قسمتی از سیاست دولت که در ارتباط با سایر کشورها است، گفته می‌شود. سیاست‌مداران در رأس دولت تصمیم می‌گیرند؛ در حالی که دیپلمات‌ها اجراکننده تصمیم‌های سیاسی در روابط خارجی و صحنه بین‌المللی هستند. به عبارت دیگر، سیاست دستور می‌دهد و دیپلماسی اجرا می‌کند؛ بنابراین دیپلماسی همیشه دنباله‌رو سیاست است (ذوالعین، ۱۳۸۹: ۷۰-۵۶۹). این مقاله در پی پاسخ به این سوال است که چه عواملی موجب شکل‌گیری دیپلماسی پلیس محور در سطح بین‌الملل شده است و اهداف و کارکردهای آن چیست؟

بخش اول: مفهوم دیپلماسی پلیسی و جایگاه حقوقی - سیاسی آن در دیپلماسی

امروزه دیپلماسی پلیسی یکی از اشکال جدید و مهم دیپلماسی در زمینه همکاری امنیتی بین کشورها است که در آن، پلیس و داده‌های پلیسی نقش محوری و پررنگی ایفا می‌کند. در ورود به قرن ۲۱ و هم‌زمان با ظهور پدیده‌های نوین امنیتی ناشی از جهانی شدن امور و رسوخ‌پذیری مرزهای بین‌المللی و کاهش اهمیت حاکمیت کشورها؛ دولت‌ها برای مقابله و جلوگیری از گسترش ناامنی‌های موجود از نوع غیرسنتی نظیر مهاجرت‌های غیرقانونی، قاچاق انسان، تجارت مواد مخدر، جرایم سایبری، تحرک‌های گروه‌های تروریستی، جرایم سازمان‌یافته و...، نیازمند همکاری و تقویت همگرایی امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی و تبادل تجربه‌های پلیسی از طریق مذاکره و دیپلماسی مانند دیپلماسی رسمی‌اند. بنابراین در این نوع دیپلماسی به جای دیپلمات‌ها و مقامات ارشد سیاسی کشورها، ژنرال‌ها و افسران ارشد پلیسی کشورهای یک منطقه به شکل دوجانبه و چندجانبه به انجام این مهم مبادرت می‌ورزند.

۱. دیپلماسی پلیسی

دیپلماسی پلیسی^۱ یکی از جالب‌ترین مسائل روابط بین‌الملل معاصر است. سرچشمه‌های اولیه این موضوع در آغاز قرن نوزدهم مطرح شد. جرایم سازمان‌یافته و تروریسم در ظهور همکاری بین‌المللی پلیسی در قرن بیست و یکم تأثیرگذار بوده و همکاری پلیسی در سال‌های گذشته در سطح بین‌المللی توسعه چشم‌گیری یافته است. اصطلاحات پلیس وابسته^۲ و افسر رابط^۳ برای هدف واحدی استفاده می‌شوند؛ بنابراین تمایز اساسی بین آنها وجود دارد (Kekich, Dalibor, UDK & Subosich, Dane, 2009). از سوی دیگر، دیپلماسی پلیسی به تبادل منابع آموزشی و تجربه‌های بین پلیس کشورهای مختلف جهان برای مشارکت عمومی و به‌منظور فراهم‌سازی جامعه‌ای امن و ایمن‌تر جهت اجرایی‌سازی قانون در جامعه، صرف نظر از مرزهای «ژئوپلیتیکی»^۴ کشورها است. روابط دیپلماتیک، همواره پایه‌های اصلی اعتماد بین ملت‌ها بوده است. در واقع جزء اساسی کار دیپلمات‌های غیرنظامی مبادله ارزش‌های فرهنگی

1 . police Diplomacy

2 . Police Attache

3 . liason Officer

4 . Geopolitics

-ژئوپلیتیک یا سیاست جغرافیایی و یا جغرافیای سیاسی، شاخه‌ای است از جغرافیای سیاسی و به آن بخش از معرفت بشر اطلاق می‌شود که به دانسته‌های ناشی از ارتباط بین جغرافیا و سیاست مربوط می‌شود (دانشنامه آزاد ویکی‌پدیا، آذر ۱۳۹۴).

و مذهبی و سیاسی در سراسر مرزهاست. دفترهای نمایندگی می‌توانند این وظایف را از طریق مبادله بهترین رویه‌های اجرایی‌سازی قانون^۱ انجام دهند. کسب دانش بهتری از چالش‌های ویژه هر منطقه، در عین حالی که بی‌اعتمادی را کاهش می‌دهد، سطح بالاتری از امنیت عمومی در جامعه را فراهم می‌سازد. جزء ضروری این فرایند، مشارکت عمومی سیستم‌های سیاسی برای به انجام رساندن مأموریت‌های امنیت عمومی است. دیپلماسی پلیسی در نظریه و عمل بر توسعه طبیعی آنچه ما پلیسی کردن اعتماد عمومی می‌نامیم، اشاره دارد. در این فرایند، وظیفه پلیس ادغام کردن و ترغیب مشارکت عمومی در شکل دیگری در نظام بین الملل است. پلیس به دنبال مبادله برنامه‌هایی برای اجرایی کردن قانون در کشورهای مختلف به شکل آموزش‌های همه‌جانبه انتقال منابع آموزشی ایمن‌سازی و تجربه‌های مشترک به‌منظور تقویت امنیت عمومی هر منطقه از جهان است (4: 2009, Sheriff). از آنجا که عنصر اصلی دیپلماسی پلیسی افسران پلیس در سفارت‌خانه‌ها است، وابسته‌های پلیسی امر مهم دیپلماسی پلیس محور را بر عهده دارند.

۲. جایگاه حقوقی - سیاسی پلیس در دیپلماسی

- وابستگان دیپلماتیک غیرسیاسی

«وابسته» پایین‌ترین درجه در تقسیم‌بندی درجه‌های دیپلماتیک است، ولی از نظر تقدم، بالاتر از کارمندان اداری و فنی است. به وابستگان، گاه «آتاشه» نیز در زبان فارسی گفته می‌شود. غیر از وابسته سیاسی که کارمند وزارت امور خارجه است، عنوان وابسته به نمایندگان وزارتخانه‌های دیگر که در نمایندگی کار می‌کنند، داده می‌شود. تعداد این وابستگان محدود نیست؛ بنابراین، نوع روابط کشورها فرق می‌کند. از جمله وابستگان مختلف می‌توان وابسته‌های نظامی، دریایی، هوایی، اقتصادی، فرهنگی، مطبوعاتی و... را مثال آورد. گاه این وابستگان نظر به اهمیت وظایفی که بر عهده دارند، عنوان «رایزن» پیدا می‌کنند؛ برای مثال رایزن فرهنگی یا رایزن مطبوعاتی و غیره. نظر به گسترش روابط بین‌المللی در زمینه‌های مختلف اقتصادی، فنی، فرهنگی، امنیتی و نظامی و طی نیم قرن گذشته بر تعداد وابستگان غیرسیاسی در نمایندگی‌ها بسیار افزوده شده است. وابستگان وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مختلف، اگرچه عضو وزارت امور خارجه نیستند، ولی در عمل از اعضای دیپلماتیک نمایندگی به شمار می‌آیند و رئیس نمایندگی بر آنها ریاست دارد. هر کشوری در وضع مقررات درباره وابستگان خود

1 . Procedure of Law Enforcement.

آزاد است (ذوالعین، ۱۳۸۹: ۹-۱۶۸). اسامی همه کارمندان دیپلماتیک از جمله وابستگان وزارتخانه‌های دیگر و البته وزارت دفاع را رئیس نمایندگی بر اساس تقدم در فهرستی تنظیم می‌کند و در تاریخ‌های معین به وزارتخانه دولت پذیرنده ارسال می‌دارد که عیناً در دفترچه فهرست اسامی دیپلمات‌های محل، هر چند ماه یکبار درج می‌شود (Article 10 of Vienna Convention on Diplomatic Relations). از این‌رو، وابسته‌های پلیسی و افسران رابط را که اجزای اساسی دیپلماسی پلیسی را شکل می‌دهند، می‌توان جز وابستگان دیپلماتیک غیرسیاسی بلکه به‌عنوان وابسته نظامی طبقه‌بندی کرد. وابسته‌ها زیر نظر سفیر یا رؤسای دیگر نمایندگی با عنوان دیپلمات یا عضوی از کارمندان خدمت می‌کند. سؤال مهم این است که پلیس و نیروی انتظامی در دیپلماسی چه نقشی دارند؟ و اینکه انواع دیپلماسی پلیسی دوجانبه و چندجانبه نهادی و سازمان‌های بین‌المللی و امنیتی و موافقت‌نامه‌های مرتبط در این باره کدام‌اند؟ در نهایت در نسبت بین دیپلماسی و پلیس چه موضوعاتی مطرح‌اند؟

بخش دوم: بررسی اهداف دیپلماسی پلیسی

یافته‌ها حاکی از آن است که دیپلماسی پلیسی در موضوع مقابله با تهدیدهای امنیتی باعث افزایش همکاری‌های امنیتی بین کشورها شده تا ضمن کاهش آسیب‌پذیری آنها به افزایش توان ملی دولت‌ها در تأمین امنیت شهروندان خود به‌منظور مقابله با تهدیدهای امنیتی نوین بینجامد که عبارت‌اند از: مبارزه با قاچاق مواد مخدر،^۱ مهاجرت‌های غیرقانونی،^۲ پلیس گذرنامه و روادید، امنیت مرزی،^۳ حفاظت از اماکن دیپلماتیک،^۴ جلوگیری از قاچاق انسان،^۵ تروریسم،^۶ جرایم سازمان‌یافته،^۷ استرداد افراد مجرم و فراری،^۸ تبادل اطلاعات امنیتی - سری،^۹ تبادل تجربه‌های آموزشی،^{۱۰} مبارزه با اعمال تروریستی و انعقاد انواع موافقت‌نامه‌ها و ایجاد سازمان‌های امنیتی و نهادهای ملی مرتبط با همکاری پلیسی منطقه‌ای و بین‌المللی.

- 1 . Illegal Drug Trafficking
- 2 . Illegal Migrations
- 3 . Security of Border
- 4 . Premises of Mission
- 5 . Smuggling of Human
- 6 .Terrorism
- 7 .Organized Crimes
- 8 . Extradition of Criminals and Fugitives
- 9 . Exchange of Intelligence-Security Information
- 10 . Training Exchange Program

۱. امنیت مرزی

روند فزاینده فرایند جهانی شدن امور در آغاز قرن ۲۱ و افزایش تهدیدهای امنیتی به همراه ظهور تهدیدهای امنیتی غیرسنستی از قبیل تروریسم، جرایم سازمان یافته و مهاجرت غیرقانونی، قاچاق انسان و... که نیازمند اتخاذ رویکرد امنیتی گسترده نسبت به مسائل امنیتی پیش رو است، اهمیت دیپلماسی پلیسی و نقش وابسته‌های پلیسی و افسران رابط میان کشورها را حائز اهمیت کرده است. در این رابطه، پلیس بین‌الملل به‌عنوان مهم‌ترین سازوکار دیپلماسی پلیسی در سطح بین‌الملل در زمینه موضوع‌های امنیتی - پلیسی به همکاری اطلاعاتی و انتقال تجربه‌های دولت‌ها به یکدیگر برای مقابله با انواع تهدیدهای غیرسنستی و نوین و مدیریت امنیت مرزی می‌پردازد. با افزایش فرایند جهانی شدن، روند عبور مردم و کالاهای قاچاق از سراسر مرزهای بین کشورها و همچنین سرایت اعمال جنایی و ورود جنایتکاران و تبهکاران به درون مرزهای آنها نسبت به قبل آسان‌تر شده است. با ظهور تروریسم بین‌المللی و گروه‌های تروریستی تکفیری با عقاید افراطی، همه روزه شاهد افزایش مسافرت مردان و زنان از سراسر جهان به منظور پیوستن به این گروه‌ها در مناطق مورد منازعه و میدان نبرد در سوریه و عراق هستیم و از سوی دیگر، تروریست‌های شکست‌خورده همراه آوارگان کشورهای بی‌گناهی که گرفتار تروریسم هستند با مهاجرت غیرقانونی به اروپا و یافتن مکانی امن برای زندگی در آنجا، باعث ایجاد معضل امنیتی جدیدی در این قاره شده‌اند. در این میان، موضوع امنیت مرزی و لزوم بالا بردن ضریب امنیتی مرزهای کشورهای اروپایی و جلوگیری از ورود چهار تهدید دیگر (قاچاق انسان، تروریست، مواد مخدر و مهاجرت غیرقانونی) به درون مرزهای کشورهای اروپایی، سازمان‌های پلیس بین‌الملل و یورپل را وادار به افزایش همکاری بین کشورهای عضو برای مقابله با این تهدیدها کرده است و از سوی دیگر، قاچاقچیان و سوداگران انسان، منافع کلانی را از افزایش چنین جریانی در طول سراسر مرزهای کشورها برای پنهان‌سازی محموله‌ها و کالاهای غیرقانونی و مهاجران ناامید از زندگی به دست می‌آورند. کارایی امنیت مرزی، یکی از اجزای اساسی برای مبارزه با جرایم سازمان‌یافته فراملیتی است. پلیس بین‌الملل، طیفی متنوع از ابزارها و خدمات را فراهم نموده که می‌تواند به کشورهای عضو (که بالغ بر ۱۹۰ عضو هستند) کمک کند تا روش‌های امنیت مرزی‌شان را از طریق یکپارچه‌سازی تلاش‌های خود با همسایگان مرزی تقویت نمایند (تارنمای پلیس بین‌الملل، ۲۰۱۵).

۲. پلیس دیپلماتیک

پلیس دیپلماتیک یکی از پلیس‌های تخصصی تابع پلیس اطلاعات و امنیت عمومی است که در قالب یک یگان عملیاتی، تأمین حفاظت اماکن دیپلماتیک، اعم از سفارتخانه‌ها، کنسولگری‌ها، اقامتگاه‌های سفیران، اماکن وابسته به نمایندگی‌های سیاسی خارجی و سازمان‌های بین‌المللی مقیم جمهوری اسلامی ایران را از هر لحاظ برعهده دارد (نجفی، ۱۳۸۹: ۲۳). پلیس دیپلماتیک یکی از سازمان‌هایی است که بلافاصله بعد از ادغام نیروهای انتظامی سابق در سازمان نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران شکل گرفت. در واقع بع نوعی می‌توان این اقدام را در راستای جلوه‌ای در دیپلماسی پلیسی در داخل در محیط روابط و صیانت از روابط دیپلماتیک تلقی کرد. وظایف پلیس دیپلماتیک عبارت‌اند از: تأمین حفاظت اماکن دیپلماتیک، برقراری نظم و امنیت و اجرای مقررات ترافیکی اماکنی که مراسم، جشن‌ها و میهمانی‌ها و سایر برنامه‌های نمایندگی‌های خارجی در آنها برگزار می‌شود، پیگیری بزه‌های اجتماعی علیه کارکنان نمایندگی‌های سیاسی خارجی مقیم کشور از طریق قوه قضائیه و پلیس‌های تخصصی و فرماندهان انتظامی استان‌ها، پیگیری، کنترل، ابلاغ و اعمال هماهنگی تردد و مسافرت کارکنان نمایندگی‌های سیاسی و اعضای هیئت‌های خارجی دیپلماتیک از طریق رده‌های درون و برون‌سازمانی ذی‌ربط، درخواست ارائه خدمات انتظامی و امنیتی و ترافیکی از طریق فرماندهی انتظامی استان‌ها، پلیس فرودگاه و پلیس راه‌آهن به هنگام تردد یا مسافرت به سایر مناطق کشور، هماهنگی و پیگیری صدور و تعویض گواهی‌نامه رانندگی دیپلمات‌ها و کارکنان نمایندگی‌های خارجی، شماره‌گذاری و تعویض پلاک خودروهای سیاسی، مشارکت در کمیسیون رسیدگی به تخلفات دیپلمات‌ها و پیگیری تخلفات آنها، اطلاع‌رسانی و توجیه کارکنان نمایندگی‌های خارجی از طریق وزارت امور خارجه، حفاظت سفیران در مواقع لزوم و حفاظت از هیئت‌های سیاسی خارجی که به کشور وارد می‌شوند و در نهایت بررسی و اظهار نظر کارشناسی در خصوص استعلام خرید یا اجاره املاک توسط مراکز دیپلماتیک (نجفی، ۱۳۸۹: ۹-۲۸).

۳- امنیت دیپلماتیک (وابسته پلیس)

کارکنان امنیت دیپلماتیک^۱ یا وابسته‌های پلیسی در مأموریت‌های دیپلماتیک هستند که از سوی کشور فرستنده منصوب می‌شوند. وظایف آنها معطوف به خارج از مرزهای ملی یک کشور و در حفاظت و پشتیبانی از امنیت اماکن دیپلماتیک و پوشش حفاظتی از افراد نمایندگی‌ها است و برخلاف پلیس دیپلماتیک، از اتباع کشور فرستنده برای تأمین امنیت اماکن دیپلماتیک و حفظ جان دیپلمات‌های ارشد آن کشور در قالب محافظان شخصی تشکیل شده است. همچنین در مسائلی مانند مسائل جنایی مبارزه با تروریسم، تحقیق و تفحص‌های ضدجاسوسی در خارج مرزهای ملی کشورشان و زیر نظر سفارت و همچنین ارائه مشاوره به مقام‌های سفارتخانه‌های متبوع در امور امنیتی، به‌منظور مدیریت و اجرای طرح‌های امنیتی فعالیت می‌کنند (Bureau of Diplomatic Security, 2012).

از وظایف مهم وابسته‌های پلیسی انجام تحقیقات بین‌المللی و تجزیه و تحلیل تهدیدهای نوین جهانی از جمله تهدیدهای سایبری امنیت فناوری اطلاعات و حفاظت از اطلاعات طبقه‌بندی‌شده سفارتخانه‌ها و اطلاعات مربوط به امور شخصی و اموال و دارایی اتباع خود در سایر کشورهای دنیاست. آنها همچنین برای بررسی و شناسایی افراد مظنون در احراز هویت گذرنامه‌ها و روایدهای احتمالاً جعلی که به‌منظور ورود و خروج غیرقانونی بین کشورها از آن استفاده می‌کنند، می‌پردازند. افسران کارکنان امنیتی دیپلماتیک جزء افسران پلیس امنیتی اماکن کنسولگری و سفارتخانه‌ها هستند و با عنوان وابسته‌های امنیتی مستقر در کشور پذیرنده برای تأمین امنیت و شرایط مساعد امنیتی لازم برای انجام مأموریت‌های دیپلماتیک سفارتخانه‌ها و کنسولگری‌های تابعه در کشورهای میزبان همکاری می‌کنند. برای مثال، افسران پلیس امنیتی در عملیات پوشش و حفاظت از شخصیت‌های دیپلماتیک از جمله وزیران امور خارجه کشورها و نمایندگان ارشد سیاسی و دیپلماتیک کشورهای ثالث در سازمان ملل متحد شرکت می‌کنند. کارکنان امنیت دیپلماتیک، به‌عنوان نهادی است که تهدیدهای جدی را شناسایی می‌کند و اقدام‌های تأمینی و بازدارنده و کشف تهدیدهای در حال وقوع و متوجه مقام‌های ارشد سیاسی - دیپلماتیک کشورها در سراسر جهان را بر عهده دارد. بزرگ‌ترین عملیات پوششی و حفاظتی از وزیران امور خارجه کشورها و حفاظت از سفیران کشورهای

1 . Diplomatic Security Service (DSS)

میهمان، در سازمان ملل متحد مستقر در نیویورک است. البته مأموریت‌های حفاظتی و عملیات پوششی از افراد سرشناس سیاسی کشورها از جمله وزیران امور خارجه کشورهای مدعو سایر کشورها به‌طور معمول انجام می‌شود (Bureau of Diplomatic Security, 2012: 36).

۴. برنامه تبادل آموزش^۱

از جمله کارهای دیپلماسی پلیسی، برنامه تبادل آموزشی فی مابین پلیس کشورها می‌باشد این امر در سطوح مختلف پیرامونی، منطقه‌ای و بین‌المللی دنبال می‌گردد. در واقع این نوع کارکرد در دیپلماسی پلیسی در سطوح دوجانبه و یا چندجانبه در دنیا متداول و مرسوم می‌باشد. هدف این برنامه، ترکیب منابع تخصصی و صلاحیت قضایی محلی دولت فدرال و اجرایی کردن حقوق بین‌الملل در تحقیقات و مبارزه با جرایم فراملیتی با تمرکز بر ائتلاف‌سازی به‌منظور به حداکثر رساندن قابلیت‌های اطلاعاتی، تعقیب و پیگیری و همچنین کارایی عملی مجموعه پلیسی است. معمولاً بر اساس برنامه مبادله، نمایندگانی از بخش‌های پلیس^۲ برای کار در کنار یکدیگر، همراه افسرانی که به‌عنوان مربی و مدرس روش‌های متنوع تحقیق و تفحص جرایم دسته‌جمعی تبهکاری انجام وظیفه می‌کردند، فرستاده می‌شوند. یا افسران در کنار یکدیگر به انجام تمرین‌های مشترک با استفاده از روش‌های جدید مبارزه با جرایم دسته‌جمعی تبهکاری می‌پردازند. علاوه بر این، تعاملاتی برای توسعه و تقویت تلاش‌های مشترک افسران صلح از کشورهای مختلف وجود دارد. پلیس هر کشوری و شرکای آنها در اجرای قانون جوامع بین‌المللی در سال‌های اخیر با استفاده از سلاح‌های ویژه و روش‌های جدید آموزش پلیسی، میزبان برنامه‌های آموزشی گسترده‌ای برای نیروی پلیس کشورهای دیگر بوده‌اند. طی فرایند مبادله تجربه‌های آموزشی پلیسی بین کشورها، افراد تیم هر دو طرف، اطلاعات ارزشمندی در زمینه‌هایی مانند تاکتیک‌ها (هماهنگی گروهی) و آشنایی با فناوری‌های تسلیحاتی به‌دست آوردند. ایمنی و امنیت تجهیزات برای افسران پلیس در سراسر جهان امری مهم تلقی می‌شود. شعار اصلی پلیس، اتحاد به‌منظور بهبود تلاش‌های مقابله با تروریسم است که با تجهیز بهتر شرکای پلیس خود به تقویت روابط بر حسب احترام متقابل می‌پردازد. (Sheriff, 2009: 7).

1 . Training Exchange Program

2 . Sheriff's Department

۵. تبادل اطلاعات امنیتی و استرداد مجرمان

از کارکردهای وابسته‌های پلیسی واقع در سفارتخانه‌های کشور متبوع، فعالیت در زمینه تبادل اطلاعات و استرداد مجرمان است (Counterintelligence Investigations, 2012). وابسته‌های پلیس در زمینه مبارزه با اعمال تروریستی و تجزیه و تحلیل تهدیدهای موجود در محیط امنیتی سفارتخانه‌ها و کنسولگری‌ها فعال هستند و به ارائه مشاوره‌های امنیتی و حفاظتی به سفارتخانه می‌پردازند تا از وقوع مجدد حوادثی از قبیل حمله به سفارت جلوگیری کنند. در زمینه استرداد مجرمان می‌توان تعدادی از موفقیت‌های دیپلماسی پلیسی را که طی سال‌های متمادی از طرف وابسته‌های پلیسی کشورهای مختلف جهان به ثبت رسیده است، نام برد. در سال ۱۹۹۵ وابسته‌های پلیسی ایالات متحده آمریکا در پاکستان، طی هماهنگی‌های اطلاعاتی و شناسایی با اداره امنیت داخلی پاکستان فردی به نام رمزی یوسف^۱ را که در بمب‌گذاری‌های سال ۱۹۹۳ مرکز تجاری نیویورک مرتبط بوده است، دستگیر کردند (Central Intelligence Agency: CIA, 2012). همچنین در سال ۲۰۱۳ با همکاری مقامات پلیسی نیکاراگوئه و افسران پلیسی اف‌بی‌آی در سفارت آمریکا در ماناگوا، پایتخت نیکاراگوئه، که یک فراری جانی بود، دستگیر و به آمریکا مسترد شد. در ۲۰۱۱ وابسته‌های پلیسی ایالات متحده با همکاری پلیس مکزیک فردی را که به اتهام اختلاس از املاک یک شخص متوفای آمریکایی ایالات سان‌فرانسیسکو تحت پیگرد بود، دستگیر کردند (Press Release, 2011). در سال ۲۰۰۱ فردی که به اتهام قتل، نزدیک به ۸ سال تحت پیگرد قانونی بود، توسط وابسته‌های پلیسی با همکاری پلیس بین‌الملل و مشارکت پلیس ویژه آرژانتین در پایتخت این کشور، دستگیر شد (Americas Most Wanted AMW, 2012). از مهم‌ترین مأموریت‌های وابسته‌های پلیسی در تأمین امنیت رخدادهایی با مقیاس وسیع‌تر می‌توان به بازی‌های المپیک اشاره کرد. تأمین امنیت بازی‌های المپیک به‌وسیله رایزنی‌ها و تبادل اطلاعات امنیتی وابسته‌های پلیسی آمریکا و همتایان‌شان در کشورهای میزبان برگزارکننده است. علاوه بر رخدادهای مهم جهانی که نیاز به تأمین امنیت برای برگزاری هر چه بهتر آنها از طرف کشورهای مسئول و برگزارکننده احساس می‌شود، وابسته‌های امنیتی کشورها، همکاری نزدیک با کشور میزبان برای تأمین امنیت مراسم با مقیاس وسیع را در دستور

1 . Ramzi Yousef

کار خود دارند. همچنین مأموران پلیسی واحد کارکنان امنیتی دیپلماتیک به عنوان افسران رابط امنیتی به مدیریت مسائل امنیتی با همکاری کشور میزبان می‌پردازند. (Diplomatic Security Memorial, 2016). با وقوع حوادث تروریستی و چندبعدی شدن امنیت و توجه به نوع روابط خارجی کشورها به ویژه آمریکا با کشورهای واقع در مناطقی مانند خاورمیانه و آفریقا و پیرو حوادث بمب‌گذاری و حمله به مراکز نمایندگی کشورها و کنسولگری‌ها در سراسر جهان، اهمیت وظایف و کارکردهای وابسته‌های پلیسی دوچندان شد؛ به طوری که کنگره آمریکا کمیسیونی را به ریاست اینمان^۱ برای بررسی علت بمب‌گذاری تروریستی در ساختمان سفارتخانه و اماکن نمایندگی آمریکا در بیروت برای جلوگیری از تکرار چنین بحران‌هایی تشکیل داد. گزارش‌های کمیسیون پیرو حوادث بمب‌گذاری در بیروت و عراق در سال ۱۹۹۸ و طرابلس لیبی در سال ۲۰۱۲ بر لزوم تقویت وابسته‌های پلیسی برای تأمین امنیت اماکن دیپلماتیک به منظور انجام وظایف سیاسی و اداری‌شان را به کنگره گوشزد کرد (Post Security Management, 2010). با نگاهی کلی به تاریخ سیر تحولات و تغییرات رخ داده در ساختار نیروی امنیت سفارتخانه‌ها و کنسولگری‌های در مناطق بحرانی، می‌توان به شکل‌گیری الگویی از تغییرات اجباری در ارتباط با لزوم تقویت نیروهای وابسته پلیسی به منظور تأمین امنیت جانی و مالی هیئت‌های نمایندگی و اقامتگاه سفرا در کشور پذیرنده پی برد. بیشتر این تغییرات، نتیجه اتفاقاتی است که در سفارتخانه‌ها رخ داده است. از سال ۱۹۹۹، به ویژه پس از حوادث ۲۰۱۲ طرابلس لیبی، کنگره آمریکا در هماهنگی با گزارش کمیسیون اینمان، اختیارات و امکانات وسیعی برای کارکنان امنیت دیپلماتیک قائل شده است و اجازه استخدام نیروهای امنیتی بیشتر را با در نظر داشتن صندوق مالی اختصاصی و ارتقای حوزه استقلال عمل وابسته‌های پلیسی را که خارج از کشور به تأمین امنیت سفارتخانه‌ها و کنسولگری‌ها و انجام عملیات پوششی و حفاظتی از دیپلمات‌های ارشد آمریکا می‌پردازند، داده است (Bureau of Diplomatic Security, 2016).

1 . Admiral Bobby Ray Inman

بخش سوم: کارکرد نهادهای ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی و دیپلماسی پلیسی

۱. نهاد ملی پلیسی

یکی از نهادهای امنیتی ملی که در زمینه آموزش و توسعه همکاری‌های پلیسی در سطح بین‌المللی فعالیت گسترده‌ای دارد، دپارتمان پلیس لس‌آنجلس آمریکا است که برنامه‌های مرتبط با دیپلماسی پلیسی و سازوکارهای وابسته به آن را با همپیمانان خود طی یک دهه توسعه بخشیده است. عنصر اساسی این برنامه، مشارکتی و عمومی بودن آن است. هدف اصلی برنامه آموزش پلیسی، موفقیت در فراهم‌سازی امنیت عمومی با کیفیت بالا در همه مناطق جامعه جهانی است. این دپارتمان دارای برنامه‌ها و سازوکارهای متنوع همکاری پلیسی برای ارتقای سطح همکاری بین‌المللی در زمینه اطلاعاتی، آموزشی و عملیاتی پلیس‌های کشورهای مختلف در اقصی نقاط جهان است (Sheriff's, 2009: 18-23).

این مجموعه با حمایت و ارائه پیشنهاد به کنسولگری‌ها در مناطق مختلف جهان و همچنین ترتیب دادن جلسه‌هایی بین هیئت‌های نمایندگی خارجی، روح مبادله فرهنگی را رشد می‌دهد. هماهنگ‌سازی تسهیلات مسافرتی و توجه به کارکردهای فرهنگی مانند مناسبات بین واحدهای روابط بین‌المللی با جامعه بین‌المللی و مشارکت در ارائه بهترین تمرین‌های پلیسی برای کشورهای شریک از جمله برنامه‌های این دپارتمان است.

همکاری‌های پلیسی در اروپا با برگزاری کنفرانس بین‌المللی با عنوان «مقابله با تروریسم» که توسط پلیس بین‌الملل با هدف پیشگیری از ظهور نسل جدید تروریست‌ها در شهر لیون فرانسه در سال ۲۰۰۷ برگزار شد، ارتقا یافت. این کنفرانس نمایندگان کشورهای را که دارای تجاربی در زمینه فعالیت‌ها و حمله‌های تروریستی بوده و قربانی این نوع جنایت‌ها شده‌اند، گرد هم آورد.

پلیس در گردهمایی پلیسی، افسران ارشد پلیس را که در زمینه حرفه پلیسی تبحر دارند، از اقصی نقاط جهان گرد هم آورد. آنها در پی یافتن راه‌هایی برای پلیس و سایر نهادهای اجرای قانون هستند که توانایی واکنش مداومی را در برابر چالش‌های جدید در کلیه سطوح داشته باشند. (Sheriff's, 2009: 7-18).

به‌منظور مبارزه با افزایش جهانی شدن جرایم، این موضوع برای دولت ایالات متحده و مقام‌های پلیس محلی حیاتی است که برای ارتباط و دسترسی به اطلاعات هم‌تایان بین‌المللی‌شان قابلیت‌های خود را ارتقا بخشند. شبکه ارتباطی و منابع پایگاه داده‌های پلیس

بین‌الملل و سازمان پلیس جنایی بین‌المللی با این هدف، سازگاری کاملی دارند. یکی از وظایف دیپلماسی پلیسی عبارت است از: پلیسی کردن اعتماد عمومی که از منابع پلیسی است و شامل مشارکت پلیس در مأموریت امنیت عمومی می‌شود. هدف از پلیسی‌سازی اعتماد عمومی، فراهم‌سازی سطح بالایی از امنیت است. این امر نشان می‌دهد که بدون اعتماد عمومی کامل و همکاری عمومی، مأموریت امنیت عمومی به‌شدت شکست خواهد خورد. بخش بزرگی از طرح‌های پلیسی‌سازی اعتماد عمومی، کاهش یا حذف بدرفتاری پلیس در جامعه است. عناصر رفتار نامطلوب و نامناسب پلیس به‌ویژه در جرایم بزرگ باید کاهش یابد. (Sheriff's, 2009 :7-18).

۲. نهادهای منطقه‌ای و دیپلماسی پلیسی

یکی از اولویت‌های سازمان‌های متولی امنیت داخلی در سال‌های گذشته، تقویت همکاری بین‌المللی پلیس است. این اولویت و راهبرد توسعه‌ای آن تا سال ۲۰۱۶ ادامه داشته و مورد تأکید بوده است. هدف از آن تأمین منابع انسانی، مالی، نهادی و قانونی ضروری برای کارایی بهتر و توسعه همکاری‌های سیاسی منطقه‌ای است. در مجموع وزارت کشور ممالک اروپایی، ۲۱ توافق‌نامه در زمینه دیپلماسی پلیسی و همکاری‌های منطقه‌ای در شکل‌های مختلف از سپتامبر ۲۰۰۸ با یکدیگر امضا کرده‌اند. این توافق‌نامه‌ها برای استانداردسازی همکاری پلیسی با کشورهای همسایه و سایر کشورها و سازمان‌های بین‌المللی با هدف تقویت همکاری‌ها در زمینه‌های امنیت داخلی است. یکی از این نهادها، کنترل دموکراتیک نیروهای مسلح است که در نوامبر ۲۰۰۹ در ژنو مستقر شد. انتصاب افسران رابط و وابسته‌های پلیسی در توافق‌نامه‌های امضا شده یکی از راه‌های همکاری پلیسی کارآمد است. چارچوب کاری افسران رابط، بیشتر در ارتباط با تبادل داده‌های اطلاعاتی - جنایی یا اجرای درخواست‌های مساعدت پلیسی دوجانبه بین کشورها در موضوع‌های جنایی است که به‌طور کامل کارکرد و ماهیت مشاوره‌ای دارد.

به‌منظور تقویت همکاری پلیسی، لازم است چارچوب قانونی شیوه انتصاب و فرایند انتخاب تنظیم شود و ظرفیت و قابلیت افسران رابط ارتقا یابد. این مسئله برای دقت در برنامه اولویت‌بندی شده سازمان‌های ذیربط برای مناطق جغرافیایی دولت‌هایی که مایل‌اند همکاری

را بر اساس منابع مالی‌شان ادامه دهند، یک ضرورت محسوب می‌شود و البته در مشخص کردن دولت‌های شریک که می‌توانند منافع متقابلی را با یکدیگر در روابط بین‌المللی پلیسی داشته باشند نیز بسیار مؤثر است. (Reports: United States Department of State, 2009: 25). رویه انتخاب افسران رابط پلیس، یکی دیگر از مسائل مهم دیپلماسی پلیسی است. قوانین موجود پلیس، افسران رابط را به‌عنوان پلیس تخصصی که در روابط پلیسی بین‌المللی دارای توانایی‌ها و وظایف معینی باشد، نمی‌شناسد. بر اساس قوانین موجود، افسر پلیس می‌تواند برای کار در خارج از کشور بر اساس قواعد همکاری بین‌المللی، تعیین شود. چنین تصمیمی بر عهده سازمان‌های تابعه هر کشور است. قواعد بین‌المللی در زمینه همکاری‌های پلیسی شامل قواعد کلی و مبهمی است که تعابیر مختلفی غیر از مفهوم اصلی از آنها به‌دست می‌آید. بنابراین، هر مورد واقعی باید تعریف عملیاتی شود. افسران پلیسی که در خارج از کشور به‌کار مشغول‌اند، می‌توانند درگیر فعالیت‌های متنوعی بر اساس الگوی همکاری پلیسی دوجانبه و چندجانبه شوند. افسر پلیس می‌تواند در عملیات چندملیتی تیم‌های تجسس و تفحص مشترک و همچنین در ساختار اجرای قانونی در نهادهای امنیتی بین‌المللی شرکت کند یا می‌تواند به‌عنوان بخش تکمیل‌کننده‌ای از یک مأموریت دیپلماتیک برای دولت خود مشارکت داشته باشد (Didier Bigo, Liaison Officers in Europe, 2012: 36).

بر اساس قواعد موجود، انتصاب افسران پلیس برای اعزام به مأموریت خارج از کشور بر عهده سازمان مربوطه است. عامل مهم در این میان، شایستگی‌های افسر پلیس پذیرفته شده در کشور پذیرنده است. بنابراین، ضروری است شایستگی‌های افسران پلیسی در طول مأموریت خود در خارج از کشور توسط واحدهای سازمانی هر کشوری ارزیابی شود. امکان قاعده‌مند شدن جزئیات کار افسران رابط در چارچوب قانونی وجود دارد. برخی اوقات، بوروکراسی‌های مفرط زنجیره‌ای باعث ایجاد شرایط آزاردهنده و تأثیرهای منفی در تعامل‌های پلیسی می‌شود؛ هر چند ضرورت شناسایی خط‌مشی‌های اساسی کار پلیسی، قابلیت‌ها و وظایف افسران رابط در این میان اهمیت دارد. در برخی از کشورهای اروپایی (اسپانیا، اسلوانی، جمهوری چک و کرواسی) رویه کلی انتخاب افسر رابط توسط قانون ضابطه‌مند شده است، تا آنجایی که قوانین حاکم از سوی بیشتر دولت‌ها پیروی می‌شوند؛ بنابراین، قوانین موجود درباره پلیس نیازمند اصلاح و ارتباط و پیوند با سازمان مربوطه برای معرفی و قاعده‌مندسازی شیوه‌های پذیرش افسران پلیسی در سایر کشورها است.

در زمینه تغییر چارچوب قانونی شیوه انتصاب افسران رابط بین کشورهای مختلف باید به نکاتی توجه کرد: لزوم شناسایی واحد سازمانی و ساختار آن در درون ساختار سازمانی که در فرایند انتخاب افسران رابط مسئول است؛ ضابطه‌مند کردن شیوه انتخاب افسران پلیس؛ تعیین توانایی‌ها و وظایف و خاتمه مأموریت افسران رابط؛ تعیین ساختار مناسبی که دارای قدرت هدایت و کنترل کارهای دیپلماسی پلیسی باشد؛ ضابطه‌مندسازی شیوه گزارش‌دهی و ارتباط افسر پلیس با بخش مراقبت و کنترل پیش‌بینی شده در ساختار؛ برآورد شیوه هزینه‌های ناشی از فعالیت افسران پلیس در خارج از کشور از سوی دولت پذیرنده.¹

برای انتخاب و انتصاب افسران رابط، در گذشته در متون حقوقی و شیوه‌های معمول موجود جهت انتصاب افسران رابط پیشنهادهایی ارائه شده است. آنها می‌توانند در ایجاد قواعدی در تعیین افسر پلیس که در خارج از کشور کار می‌کند، مفید باشند. به‌منظور فراهم کردن راهکار عملی برای انتخاب و آموزش افسر پلیس در سمت افسر رابطی، سیستم پلیس قاره‌ای اروپایی و انگلوساکسونی پیشنهاد شده و در بیشتر موارد چارچوب قانونی و عملی در فرانسه، هلند، اسپانیا، اسلوونی، کرواسی، جمهوری چک، بریتانیای کبیر و آمریکا لحاظ می‌شود.

معیارهای انتخاب برای کسب موقعیت نمایندگی پلیسی از سوی افسران پلیس باید توسط قانون قاعده‌مند شود؛ شرایطی مانند داشتن مهارت در زبان انگلیسی، آمادگی و توانایی یادگیری زبان دوم خارجی، انگیزه قوی برای پیشرفت در حرفه و زمینه کاری همکاری پلیسی، داشتن تجربه‌های حرفه‌ای در کار پلیسی (بیشتر به‌عنوان رهبر تیم با داشتن توانایی‌های مدیریت شرایط راهبردی در فعالیت‌های عملیاتی)، تجربه حضور مستقیم در فعالیت‌های پلیس بین‌الملل، داشتن نظم و عدم سابقه تخطی از قانون و وجود مستندات عدم سابقه کیفری علیه فردی که برای افسر رابطی نامزد شده است. (Didier Bigo, Liaison Officers in Europe, 2012: 36).

دومین معیار مهم برای موفقیت همکاری پلیسی، آموزش داوطلبین در کشورهای مختلف است. در برخی کشورها مانند بریتانیا، مدت آموزش ۳ تا ۴ ماه است (Interview, representative of UK Embassy, 2011) و در برخی دیگر مانند فرانسه، اسپانیا و هلند، ۳ ماه. ضرورتی ندارد که برنامه آموزش دارای قواعدی ثابت باشد، چرا که این برنامه‌ها از سوی سازمان مربوطه و طرح‌های پلیسی ارائه شده توسط نهادهای امنیت کشورها مدام در حال

1 . Etaire Accreditaire or Receiving State

تغییر است. دقت در اجرایی کردن برنامه آموزشی باید با مشارکت دانشکده دیپلماتیک وزارت امور خارجه باشد که در واقع عاملی کلیدی است که می‌تواند تمام عناصر کار وابسته پلیسی را پوشش دهد. برای مثال، در اسپانیا نقش اساسی تربیت افسران رابط را مدرسه دیپلماتیک پادشاهی در مادرید که مسئول آموزش برای نامزدهای افسران رابط طبق حقوق بین‌الملل عمومی است، برعهده دارد (Santiago, police attaché in Serbia, Kingdom of Spain, 2011). داشتن دانش حقوق بین‌الملل عمومی برای بهتر انجام دادن وظایف که شامل مزایا و مصونیت‌ها است و در ذیل کنوانسیون روابط دیپلماتیک قرار دارد، دارای اهمیتی حیاتی برای افسران رابط در سراسر جهان است. در کنار سخنرانی درباره حقوق بین‌الملل عمومی، برنامه آموزشی شامل دوره‌های آموزش زبان یا دوره‌های یادگیری زبان دولت پذیرنده است که باعث می‌شود تا زمانی که افسر رابط، انتخاب شد بتواند زبان انگلیسی را به خوبی فرا گیرد. همچنین معرفی سازوکارهای جدید همکاری پلیسی که بیشتر در زمینه مبارزه با مجموعه‌ای از جرایم، برگزاری سمینارها درباره سازوکارهای تبادل اطلاعاتی و استفاده از داده‌های اطلاعاتی و جنایی با تمرکز بر حمایت پوششی و مدیریت اطلاعات طبقه‌بندی شده، آموزش ویژه شرایط امنیتی دولتی که افسر پلیس به آنجا فرستاده شده است، از جمله این برنامه‌های آموزشی است. در طول آموزش افسران پلیس، این نکته ضروری است که نمایندگان پلیسی به چه منظور و با چه ویژگی راهبردی یا عملیاتی اعزام خواهند شد؟ در معنای راهبردی و عملیاتی، باید افراد داوطلب و شایسته را برای نمایندگی پلیس شناسایی کرد. بنابراین، داشتن دانش پلیسی در چنین مواقعی، اصلی ضروری است. از لحاظ عملی، کار افسران پلیس متفاوت است که شامل ارجاع و تبادل اطلاعات و داده‌های جنایی و دقت در تحلیل هدفمند کار و شناسایی گروه‌های تروریستی و جرایم سازمان‌یافته است. به علاوه، با وجود اختلاف‌های موجود، تماس‌های بین‌فردی و روابط فردی بین پلیس‌ها و اعتماد آنها نقش مهم و برجسته‌ای در کار مشترک در تحکیم رویه‌ها و قواعدی که در تبادل اطلاعاتی باید به‌خوبی اجرا شوند، دارد.

پیش‌شرط‌های اساسی برای موفقیت در مأموریت‌های افسران رابط در کشورهای پذیرنده عبارت‌اند از: توانمندسازی فرهنگ تبادل اطلاعات افسران رابط؛ تبادل اطلاعات امنیتی به‌عنوان ابزاری حیاتی در کار افسران رابط پلیسی؛ ضرورت توانمندسازی تبادل فرهنگی جدید و دانش از طریق تأکید بر اطلاعات؛ ایجاد سازوکار توانمندسازی تبادل اطلاعاتی از طریق تمرکز بر فناوری‌ها و سیاست‌های نوین و در نهایت حمایت از کارایی مؤثرتر افسران رابط و نتایج

روشن‌تر تحلیل تبادل اطلاعات توسط افسران رابط آموزش دیده و اقدامات حفاظت پوششی از اطلاعات به دست آمده (National-information-sharing-strategy, 2011).

بخش رابط اروپایی^۱ در ژانویه ۱۹۷۶ به عنوان بخش ویژه پلیسی (پلیس اتحادیه اروپا) مستقر در پایتخت‌های کشورهای عضو تأسیس شد. در سال ۱۹۷۷ مسئولیت محوله به بخش ویژه رابط، در ارتباط با بخش‌های هم‌تراز مانند سرویس‌های امنیتی در کشورهای جامعه اروپایی بود. برابر مدارک موجود در کمیته منتخب امور داخلی و بخش اداره دولت‌های اروپایی، برخی کشورها به شکل اساسی در مدیریت مسائل امنیتی رشد داشته‌اند؛ به عنوان مثال، شاخه ضد تروریسم در اسکاتلند که فعالیت‌هایی از آن در این کشور و حتی در لندن هم مشاهده شده بود، تأسیس شد که نشان می‌داد مکانیسم آسانی برای تماس با نیروهای پلیسی سایر کشورها به غیر از افسران رابط جامعه اروپایی وجود ندارد. به همین دلیل، تصمیم گرفته شد تا واحدهای تخصصی داده شده بین‌المللی (افسران رابطی) در قالب سازمان پلیس اتحادیه اروپا شکل بگیرد که بعدها در قالب پلیس اروپا به فعالیت خود ادامه داد. در این بخش، از زبان‌شناسان نیز برای تسهیل ارتباط با کشورهای دیگر استفاده شده است. افسران رابط می‌توانند در ارتباط مستقیم با سازمان‌های هم‌تراز به منظور مقابله با مسائل تروریستی، سریع‌تر پاسخ بدهند. بخش رابط اروپایی شامل ۱۱ کشور از جامعه اروپایی به علاوه استرالیا، جبل الطارق، فنلاند، ایسلند، نروژ، سوئد، سوئیس و مالت می‌شود که شامل دو نوع سیستم ارتباط پلیسی بین کشورها جهت ارتقای همکاری امنیتی بین اعضا است. یکی سیستمی که قادر به تأمین امنیت اطلاعاتی به شکل ۲۴ ساعته و روش دوم دارای سیستم رمز و دارای کدهای محرمانه است که قادر است مأموریت‌هایی از جمله مخابره اطلاعات سری، عکس‌برداری و ثبت اثر انگشت‌ها و انتقال آن را به سرعت و با امنیت بالا را انجام دهد. این خدمات به درخواست بخش رابط اروپایی و توسط همین نهاد دریافت می‌شود. این عملیات با مراحل پیچیده‌تری برای ثبت و بازرسی جهت تکمیل انجام می‌شود. برخی از موارد نیازمند بررسی چندین ساعته یا یک روز کامل برای تکمیل مراحل شناسایی است. البته تعداد این ارتباطات که بخش رابط اروپایی به انجام رسانده، هر ساله در حال افزایش است (Tony Bunyan, 1993: 5).

1 . European Liaison Section (ELS)

بخش چهارم: موافقت‌نامه‌ها و کنوانسیون‌های چندجانبه پلیسی

امروزه در آغاز قرن بیست و یکم، پلیس بین‌الملل به‌عنوان یکی از ابزارهای اصلی دیپلماسی پلیسی چندجانبه در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی برای تأمین امنیت کشورهای جهان به‌منظور پیشگیری از وقوع حوادث امنیتی (تروریسم، مهاجرت‌های غیرقانونی، قاچاق انسان و تجارت مواد مخدر) نقش اساسی ایفا می‌کند. این نهاد به‌عنوان تنها سازمان پلیس جهانی که دارای سیستم ارتباطی بین‌المللی است، توانسته به سایر سازمان‌های امنیتی بین‌المللی و همچنین اعضای خود خدمات قابل توجهی در زمینه مسائل امنیتی ارائه دهد. در همین راستا، پلیس بین‌الملل در کنوانسیون‌ها و معاهدات دوجانبه و چندجانبه‌اش، ابزارهایی را به‌منظور تبادل اطلاعات بین اعضا در زمینه تفحص و پیگیری جرایم جنایی بین‌المللی در مواقع ضروری ارائه نموده است. این نهاد فهرستی از ابزارهای بین‌المللی که تحت حمایت نهادهای بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد و اتحادیه اروپا و در هماهنگی با آنها اتخاذ شده، ارائه نموده؛ هر چند نقش پلیس بین‌الملل بیشتر از آن چیزی است که در این نهادها بتوان محدود کرد و در واقع تعداد وسیعی از قراردادهای دوجانبه بین کشورها در زمینه دیپلماسی پلیسی را نیز شامل می‌شود. با دقت در مفاد کنوانسیون‌های بین‌المللی و منطقه‌ای، می‌توان وجود سطح بالایی از همکاری‌های پلیسی بین این نهادها و پلیس بین‌الملل را مشاهده نمود.

۱. کنوانسیون‌های پلیسی شورای اروپا تحت حمایت سازمان ملل

- کنوانسیون اروپایی استرداد مجرمین مصوب سال ۱۹۵۷ پاریس؛ بند ۳ از ماده ۱۶: درخواست‌دهنده تقاضا برای دستگیری موقت مجرمان باید درخواست خود یا مدارکی را برای پذیرش به مقام‌های دارای صلاحیت طرف مقابل از طریق کانال‌های دیپلماتیک یا به شکل مستقیم با ارسال نامه (پست) و تلگراف یا توسط سازمان پلیس جنایی بین‌المللی یا توسط هر ابزار دیگری بفرستد. مقام درخواست‌کننده باید بدون تأخیر از نتایج درخواست خود مطلع شود.

- کنوانسیون اروپایی همکاری دوجانبه در موضوعات جنایی (استراسبورگ فرانسه، ۱۹۵۹) بازنگری شده توسط پروتکل الحاقی در سال ۲۰۰۱؛ ماده ۱۵ بند ۷: در مواقع اضطراری که نقل و انتقال مجرمان تحت کنوانسیون مجاز شمرده شده، این امکان وجود دارد که این انتقال توسط پلیس بین‌الملل انجام شود.

- کنوانسیون اروپایی نظارت بر احکام مجرمانی که به شکل مشروط آزاد شده‌اند

(استراسبورگ فرانسه، ۱۹۶۴)؛ ماده ۲۷ بند ۳: در مواقع ضروری، اختیارات کنوانسیون در این موضوع به شکل کاملی پیرو پاراگراف دوم این ماده به سازمان پلیس جنایی بین‌المللی ارجاع داده است. از کنوانسیون‌هایی که صلاحیت خود را در مواقع ضروری به پلیس بین‌الملل ارجاع داده‌اند، عبارت‌اند از: نخست، کنوانسیون اروپایی مجازات متخلفان قوانین راهنمایی و رانندگی در جاده‌ها (استراسبورگ، ۱۹۶۴)، ماده ۱۵ بند ۳؛ دوم، کنوانسیون اروپایی اعتبار بین‌المللی داوری‌های جنایی (لاسه، ۱۹۷۰)؛ سوم، کنوانسیون اروپایی کنترل و کشف و ضبط سلاح گرم افراد مجرم (استراسبورگ، ۱۹۷۸)، ماده ۹ بند ۲؛ چهارم، کنوانسیون پاکسازی، جست‌وجو، تصرف و ضبط اقدامات جنایی (استراسبورگ ۱۹۹۰) و کنوانسیون شورای اروپایی پاکسازی، جست‌وجو، تصرف و ضبط اقدامات جنایی و حمایت‌های مالی از تروریسم (استراسبورگ، ۲۰۰۵)؛ پنجم، موافقت‌نامه تجارت غیرقانونی دریایی، در اجرای ماده ۱۷ از کنوانسیون مبارزه با تجارت غیرقانونی مواد روانگردان و مواد مخدر سازمان ملل متحد (استراسبورگ، ۱۹۹۵)؛ در این زمینه ماده ۱۸ از این موافقت‌نامه بر همکاری بین پلیس بین‌الملل و سازمان گمرک جهانی تصریح دارد. ششم، کنوانسیون قانون کیفری فساد (استراسبورگ، ۱۹۹۹)، ماده ۳۰، بند ۳ و کنوانسیون جرایم سایبری (۲۰۰۱)، ماده ۲۷، بند ۹ (www.interpol.int:2016).

۲. کنوانسیون‌های پلیسی مصوب سازمان ملل متحد

- کنوانسیون مبارزه با تجارت غیرقانونی مواد روانگردان و مواد مخدر سازمان ملل متحد (وین، ۱۹۹۸)، ماده ۷، بند ۸؛
 - کنوانسیون معاهده استرداد، ۱۹۹۰، ماده ۹، بند ۱ (دستگیری موقت)؛
 - قانون رومی دیوان بین‌المللی کیفری (ICC)؛
 - کنوانسیون بین‌المللی توقف حمایت‌های مالی از تروریسم ۱۹۹۹، ماده ۱۸، بند ۴: دولت‌های طرف معاهده از طریق پلیس بین‌الملل به تبادل اطلاعات در این زمینه اقدام می‌کنند. قواعد و رویه‌های حقوقی اتخاذ شده توسط دادگاه‌های بین‌المللی به‌منظور پیگیری افراد مسئولی که تخلفات مختلفی را در نقض حقوق بشردوستانه در قلمرو یوگسلاوی سابق از سال ۱۹۹۱ مرتکب شده‌اند (دادگاهی که مطابق قطعنامه ۸۲۷، توسط شورای امنیت سازمان ملل متحد تأسیس شد) پیگیری و تفحص افراد مجرم در مسئله مذکور با کمک پلیس بین‌الملل انجام خواهد گرفت.

- کنوانسیون مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی مصوب مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۰ (تارنمای پلیس بین الملل، ۲۰۱۶).

۳. قراردادهای و کنوانسیون‌های پلیسی مصوب اتحادیه اروپا

- کنوانسیون اجرایی کردن توافق نامه شنکن درباره لغو تدریجی بازرسی‌های مرزی مشترک و به کارگیری توافق نامه چهاردهم ژوئن ۱۹۸۵ که بعدها اصلاح شد.
- قرارداد تأسیس اداره پلیس اروپایی پیرو تصمیم شورای اروپا در سال ۲۰۰۹؛ در ماده ۲۳ این قرارداد اعضای پلیس اروپا بر استمرار همکاری‌های همه جانبه خود با سازمان پلیس جنایی بین المللی و تقویت سطح روابط با آن تأکید داشتند. همچنین قرارداد تدوین کنوانسیون مساعدت‌های دوجانبه پلیسی اعضای اتحادیه اروپا (پلیس اروپا) در موضوع‌های جنایی مصوب شورای اروپا نیز مورد تأکید قرار گرفت (تارنمای پلیس بین الملل، ۲۰۱۶).

۴. کنوانسیون‌های پلیسی تحت حمایت سازمان کشورهای آمریکایی^۱

کنوانسیون درون قاره‌ای مبارزه علیه تولید و تجارت غیرقانونی سلاح گرم، مهمات و سایر مواد انفجاری مرتبط با آن در سال ۱۹۹۷ در واشنگتن تصویب شد. بر این اساس، نظامنامه اجرای قانون بین المللی و حمایت از سازوکارهایی مانند سیستم پیگیری سلاح‌ها و مواد انفجاری بین المللی در همکاری با سازمان پلیس جنایی بین المللی به منظور جلوگیری، مبارزه و انهدام تولید و تجارت غیرقانونی سلاح گرم، مهمات و سایر مواد انفجاری مرتبط با آن تدوین شد. از کنوانسیون‌های مصوب پلیسی که تحت حمایت جامعه کشورهای غرب آفریقا به تصویب رسیده‌اند، می‌توان به کنوانسیون استرداد ابوجا مصوب سال ۱۹۹۴ اشاره کرد. معاهده برنامه کشورهای مشترک المنافع برای بازگرداندن مجرمان فراری از جمله توافقات منطقه‌ای پلیسی است (تارنمای پلیس بین الملل، ۲۰۱۶).

۵. پلیس بین الملل

دیپلماسی پلیسی یکی از اشکال جدید و مهم دیپلماسی در زمینه همکاری امنیتی بین کشورها محسوب می‌شود که در آن پلیس، نقش محوری و پررنگی ایفا می‌کند. هم‌زمان با ظهور

1. Organization of American States (OAS)

پدیده‌های نوین امنیتی ناشی از جهانی شدن امور و رسوخ‌پذیری مرزهای بین‌المللی و کاهش اهمیت حاکمیت کشورها؛ دولت‌ها برای مقابله و جلوگیری از گسترش ناامنی‌های موجود مانند مهاجرت‌های غیرقانونی، قاچاق انسان، تجارت مواد مخدر، جرایم سایبری، تحرک‌های گروه‌های تروریستی، جرایم سازمان‌یافته و... نیازمند همکاری و تقویت همگرایی‌های امنیتی منطقه‌ای و بین‌المللی و تبادل تجربه‌های پلیسی از طریق مذاکره و دیپلماسی مانند دیپلماسی رسمی هستند. در این نوع دیپلماسی، به‌جای دیپلمات‌ها و مقامات ارشد سیاسی کشورها، افسران ارشد پلیس کشورها به شکل دوجانبه و چندجانبه به انجام این مهم مبادرت می‌ورزند. یکی از مهم‌ترین جلوه‌های دیپلماسی پلیسی چندجانبه، سازمان پلیس جنایی بین‌المللی است. این نهاد که ۱۹۰ عضو از کشورهای مختلف جهان دارد، بزرگ‌ترین نهاد دیپلماسی پلیسی و امنیتی در جهان محسوب می‌شود. بخش آموزش‌های پلیسی نقشی کلیدی در مأموریت‌های پلیس بین‌الملل به‌منظور ارتقای همکاری پلیسی ایفا می‌کند. این نهاد با تجهیز کشورهای عضو به دانش روز، مهارت و تمرین‌های مورد نیاز به‌منظور مقابله با چالش‌های پلیسی به ایجاد ظرفیت‌های جدید پلیسی در آنها اقدام می‌کند. طیف وسیعی از ابتکارهای این نهاد با هدف ایجاد ارتباط میان امور پلیس بین‌المللی و کشورهای عضو و کمک به آژانس‌های اجرای قانون و همچنین استفاده حداکثری از خدماتی است که شرکای پلیس بین‌الملل در بخش‌های خصوصی و عمومی ارائه کرده‌اند که با برگزاری دوره‌های آموزشی و تبادل اطلاعات و مهارت‌های تخصصی پلیسی می‌تواند توسعه یابد. دوره‌های آموزشی عملیاتی، برخی موضوع‌های امنیتی از جمله تروریسم، تجارت مواد مخدر و قاچاق انسان را پوشش می‌دهد. این نهاد ابزارهایی در حمایت از عملیات تفحصی با استفاده از روش‌های قانونی، شبکه‌های اینترنتی و داده‌پایه‌هایی را با هدف ارتقای همکاری‌های بین‌المللی توسط افسران ارشد پلیسی کشورها تعبیه کرده است. این افسران و ژنرال‌های پلیسی به‌لحاظ موقعیت شغلی خود قادر خواهند بود تغییرات لازم برای بهبود کارکرد سیستم پلیسی کشور متبوع خود را اعمال کنند. مرکز یادگیری جهانی پلیس بین‌الملل^۱ که یک پرتال وب‌پایه است، به کاربران خود برای دسترسی به طیف جامعی از تولیدات یادگیری پلیسی برخط، مشاوره‌ها و پیشنهادهایی تجویز می‌کند. همچنین این دفتر، بخش مهمی از دفترهای مرکز ملی پلیس بین‌الملل و جامعه پلیسی سراسر جهان محسوب می‌شود. هدف دفتر مذکور،

1 . Interpol Global Learning Centre (IGLC)

تشویق کشورهای عضو پلیس بین‌الملل به تشریک مساعی و تبادل اطلاعات و دانش پلیسی به شکل متقابل برای بهبود عملکردشان در مأموریت‌های محول شده است. این نهاد همچنین فهرست وسیعی از دوره‌های آموزشی به شکل کتابخانه برخط و منابع فراوانی از گزارش‌های مربوط و اسناد و تارنماهای سازمان‌ها و آژانس‌های اجرایی قانون از سراسر جهان است. این مهم توسط منابع دیگری از ساختارهای مربوط مانند دانشگاه‌ها و دانشکده‌های پلیس و مؤسسه‌های آموزش و آکادمی‌های پلیسی تکمیل خواهد شد. از سوی دیگر، موفقیت در تفحص‌های پلیسی بین‌المللی به اعتبار اطلاعات جهانی روزآمدی بستگی دارد. این نهاد برای کشورهای عضو، تسهیلاتی را برای دسترسی مستقیم به پایگاه داده‌های جنایی جهانی پلیس بین‌الملل که دارای میلیون‌ها مورد جنایی ثبت شده است و با همکاری کشورهای عضو گردآوری شده، فراهم می‌کند. پلیس بین‌الملل سامانه‌های جامعی از اثر انگشت‌ها و منحنی DNA حدود ۲۳۳۰۰۰ نفر از افراد مجرم را تا اواخر اکتبر ۲۰۱۵ جمع‌آوری کرده است که نقشی حیاتی در شناسایی رابطه جرایم با مجرمان در صحنه وقوع حوادث و همچنین در اثبات بی‌گناهی افراد مظنون دارد. این اطلاعات در اختیار کاربران رسمی پلیس کشورهای عضو این سازمان قرار می‌گیرد. کشورهای عضو می‌توانند اطلاعات و داده‌های مربوط به اثر انگشت‌های تبهکاران حرفه‌ای را در سامانه اطلاعاتی پلیس بین‌الملل به‌وسیله سیستم شناسایی اثر انگشت اتوماتیک^۱ به ثبت رسانند. در همین راستا، طی سال ۲۰۱۵ بیش از ۱۹۰۰ مورد از اثر انگشت‌های ثبت شده در نتیجه افزایش همکاری کشورهای عضو شناسایی شده است (تارنمای پلیس بین‌الملل، ۲۰۱۶).

نقاط مرزی مکان‌هایی حیاتی برای حفظ امنیت ملی هر کشوری هستند. پلیس بین‌الملل طیف وسیعی از پایگاه‌های اطلاعاتی را برای کشف و پیشگیری از استفاده کلاهبردارانه از اسناد مسافرتی و دولتی از طریق اعمال محدودیت بر تحرک‌های کالاهای قاچاق و جنایتکاران ترتیب داده است. همچنین پایگاه اطلاعاتی مربوط به اسناد مسافرتی مفقود شده یا مسروقه^۲ به ثبت اسناد مسافرتی مفقود شده یا مسروقه و کارت‌های شناسایی و اسامی عابران آزاد سازمان ملل و تمبرهای ویزای جعلی در نهایت ابطال آنها اقدام می‌کند (تارنمای پلیس بین‌الملل، ۲۰۱۶).

1 . Automatic Fingerprint Identification System (AFIS)

2 . Stolen and Lost Travel Documents (SLTD)

برای جلوگیری از افزایش روند جعل اسناد دولتی، به ابتکار مشترک پلیس بین‌الملل و گروه کشورهای G8، کتابخانه اسناد هوشمند دیجیتالی^۱ ایجاد شد که به کشورهای عضو اجازه مشارکت در ارائه هشدارهای ملی در سطح جهانی را در زمینه شکل‌های جدید کشف شده جعل اسناد توسط مجرمان و همچنین اموال مسروقه مانند وسایل نقلیه، کشتی‌های تجاری و آثار هنری مسروقه که احتمال قاچاق آنها در مرزهای سراسر کشورها وجود دارد را می‌دهد. پلیس بین‌الملل از طریق پایگاه‌های داده‌ای خود به پلیس کشورها، امکان شناسایی اقلام مسروقه و شانس بازگرداندن آنها را می‌دهد. پایگاه اطلاعاتی آثار هنری مسروقه پلیس بین‌الملل شامل نسخه‌ها و تصاویری از اشیای فرهنگی - تاریخی است که کشورهای عضو و سازمان‌های بین‌المللی مانند شورای بین‌المللی موزه‌ها و یونسکو آنها را به‌عنوان اشیای مسروقه گزارش کرده‌اند که شامل اقلام غارت شده طی دوره‌های بحرانی در خاورمیانه، جنگ‌های اول و دوم خلیج فارس و حملات تروریستی تکفیری‌ها به کشورهای عراق، افغانستان و سوریه است. در زمینه تبادل داده‌های مربوط به سلاح گرم و مواد منفجره خطرناک، سیستم مدیریت و ثبت سلاح‌های غیرقانونی پلیس بین‌الملل^۲ فرایند تبادل اطلاعات و همکاری بین نهادهای اجرای قانون و جرایم مرتبط با سلاح‌های گرم را تسهیل می‌کند و به آنها اجازه می‌دهد تا سلاح‌های غیرقانونی و قاچاق را از نقطه تولید یا مبادی وارداتی قانونی کشور ردیابی کنند. خطر مواد رادیولوژیکی و هسته‌ای باعث شده است تا پلیس بین‌الملل، پایگاه داده‌ای را به‌منظور مقابله و تحلیل اطلاعات درباره قاچاق غیرقانونی و سایر فعالیت‌های غیرمجاز درباره مواد هسته‌ای ایجاد کند. وظیفه اصلی این طرح، تلفیق گزارش‌های منابع آزاد از آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و کانال‌های اجرای قانون است (تارنمای پلیس بین‌الملل، ۲۰۱۶).

به‌منظور کشف و شناسایی و مقابله با شبکه‌های جرایم سازمان‌یافته بین‌المللی، پلیس بین‌الملل به همکاری با کشورهای عضو (شبکه جرایم سازمان‌یافته) برای جمع‌آوری و تبادل اطلاعات با هدف حمایت از گروه‌های تجسس و تفحص پلیسی و تحلیل بهتر شبکه‌های جنایی و شناسایی و دستگیری رهبران و حامیان مالی آنها می‌پردازد. عملیات «ماراس» پلیس بین‌الملل به بررسی فعالیت باندهای جنایی در آمریکای مرکزی در کشورهای السالوادور، نیکاراگوئه، اکوادور، گواتمالا و هندوراس اشاره دارد. پلیس بین‌الملل، اطلاعاتی از باند مذکور مانند تعداد افراد، اطلاعات شخصی، تصویر افراد، سلاح، وسایل نقلیه، شماره تلفن همراه و

1 .Digital INTERPOL Alert Library – Document (Dial)

2 . The INTERPOL Illicit Arms Records and tracing Management System (iARMS)

جنایت‌های مرتکب شده آنها را ثبت کرده است. اطلاعاتی‌های پلیس بین‌الملل، نیازهای جامعه بین‌المللی به منظور همکاری و تبادل هشدارهای پلیسی و تشریک مساعی اطلاعات جنایی مربوط بین کشورهای عضو را تسهیل می‌کند. این اطلاعاتی‌ها به دستور دبیرکل پلیس بین‌الملل و به درخواست دفاتر مستقر در کشورها و سایر نهادهای، مربوط به زبان‌های رسمی مانند عربی، اسپانیایی، انگلیسی و فرانسوی منتشر می‌شود. برای مثال، اطلاعاتی‌های با رنگ قرمز، اطلاعات افراد مجرم که حکم محکومیت از دادگاه‌های ملی دارند و تحت پیگرد قانونی با هدف دستگیری هستند را در خود جای داده است. پلیس بین‌الملل، نقش اساسی در مساعدت به پلیس کشورها در شناسایی و مکان‌یابی چنین افرادی به منظور استرداد یا اعمال قانونی مشابه ایفا می‌کند. این اطلاعاتی‌ها مورد استفاده سازمان ملل متحد و دادگاه‌های کیفری بین‌المللی برای تفحص افرادی که مرتکب جرایمی از قبیل نسل‌کشی، جرایم جنایات جنگی و جنایت علیه بشریت شده‌اند، قرار می‌گیرد (تارنمای پلیس بین‌الملل، ۲۰۱۶).

ساختار و سازمان پلیس بین‌الملل

- مرکز فرماندهی و هماهنگی:^۱ این مرکز به‌عنوان اتاق عملیات پلیس بین‌الملل و در ارتباط با مراکز پلیس کشورهای عضو برای ارائه اطلاعات فوری برای مقابله با بحران‌ها و وضعیت‌های فاجعه‌آمیز عمل می‌کند.

- تیم پاسخ به حوادث:^۲ این تیم به درخواست کشورهای عضوی که دچار بحران شده‌اند، در این کشورها و در وضعیت‌های گوناگون مستقر می‌شوند. این نهاد همکاری بین اعضا را در جهت ارائه هرچه بهتر خدمات پلیس بین‌الملل مدیریت می‌کند. این نهاد همچنین دارای دو نوع خدمات است؛ از جمله وضعیت فاجعه که بیشتر متوجه حوادث و بلایای طبیعی با مقیاس وسیع است و مواردی که باید اقدامی عملی برای مقابله با مسائل مختلف پلیسی انجام گیرد که بخش پاسخ به حوادث جنایی در این رابطه اقدام به فرستادن مشاوران و مأموران تخصصی خود به مناطق حادثه‌خیز می‌کند. تحلیل اطلاعات جنایی نیز از فعالیت‌های مهم این نهاد در هر دو سطح راهبردی و عملیاتی است. این نهاد می‌تواند روابط بین جرایم مختلف و مکان‌های مختلف را شناسایی کند. این تحلیل‌ها برای پیشبرد و حمایت از عملیات موفق اجرای قانون در سطح راهبردی و عملیاتی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

- 1 . Command and Coordination Centre (CCC)
- 2 . Incident Response Team (IRT)

- کارگروه مدیریت یکپارچه مرزی پلیس بین‌الملل، یکی از اجزای اساسی تماس‌ها و هماهنگی برای فعالیت‌های امنیت مرزی بین‌المللی در پلیس بین‌الملل است. این کارگروه، همچنین از افسران مجری قانون که در حال انجام وظیفه در خط مقدم امنیت مرزی هستند، به روش‌های مختلف حمایت می‌کند: از جمله ایجاد زمینه‌هایی برای دسترسی به ابزارها و خدمات پلیس بین‌الملل، ارائه ظرفیت‌های نهادی و منابع آموزشی و هماهنگی فعالیت‌های عملیاتی و مدیریت امنیت مرزی.

گروه‌های جنایی و تروریستی سازمان‌یافته برای جلوگیری از شناسایی خود با استفاده از اسناد مسافرتی مسروقه و مفقودی اقدام به عبور مخفیانه از مرزهای کشورها می‌کنند. برای مقابله با تهدیدهای پیش رو و با توجه به روند فزاینده مهاجرت مسافران بین‌المللی، کشورها نیازمند تشدید کنترل مرزهای خود و اقدامات مدیریت هویتی هستند. سامانه «آی‌چک»^۱ یک راه‌حل تکمیل‌کننده و تقویت‌کننده سیستم‌های امنیت مرزی است که به مجریان قانون و شرکای معتمد خود، امکان بازرسی‌های پیشرفته مسافران را فراهم می‌کند. در سال ۲۰۱۵، اعضای پلیس بین‌الملل، راه‌حل خطوط هوایی آی‌چک را تأیید کردند و آن را جزء اساسی‌ترین راهبردهای سازمان مدیریت مرزی جهانی دانستند. این اقدام به دنبال این است که دیگر کسی نتواند با اسناد مسافرتی (ویزا و گذرنامه) که به‌عنوان مفقودی یا مسروقه گزارش شده است، مسافرت کند. اگر شخصی اسناد مسافرتی خود را به‌عنوان مسروقه یا مفقودی به مقام‌های کشور خود اعلام کند، آن اسناد نامعتبر و باطل می‌شود و کسی نمی‌تواند از آنها سوءاستفاده کند. جزئیات این داده‌های اطلاعاتی روی سایت پلیس بین‌الملل و داده‌های اسناد مفقودی و مسروقه قرار می‌گیرد. مقامات مرزبانی ۱۹۰ عضو از کشورهای پلیس بین‌الملل می‌توانند اطلاعات مسافران را روی صفحه نمایشگر در تطابق با داده‌های SLTD برای شناسایی قرار دهند. این صفحه‌ها، می‌توانند اطلاعات جعلی و اسناد ساختگی مسافران و جزئیات آن را کشف و شناسایی کنند و نامعتبر بودن برخی از آنها را برای خروج یا ورود به کشور مورد تأیید قرار دهند. اسناد نامعتبر ثبت و ضبط می‌شوند تا در آینده مورد سوءاستفاده تبهکاران بین‌المللی قرار نگیرند (تارنمای پلیس بین‌الملل، ۲۰۱۶).

بخش پنجم: دیپلماسی پلیس محور در جهان اسلام

با تشکیل سازمان کنفرانس اسلامی پس از حادثه جانسوز مسجدالاقصی در قدس شریف نهاد و ساختاری نو به منظور تعمیق روابط کشورهای اسلامی حول مسأله فلسطین و مسجدالاقصی توانست نوعی نهادگرائی اندیشه‌ای و همگرایی را بین این کشورها تقویت کند. کانون اصلی توجه این ساختار تک بعدی و حادثه محور بود (مسجدالاقصی) لیکن بعدها سازمان‌های تابعه آن به نوعی به دنبال عمق بخشی ایده و قضیه فلسطین در میان کشورهای اسلامی بود که موضوعات مختلفی را به خود اختصاص داد. از جمله این موضوعات بحث پلیس کشورهای اسلامی و تقویت مناسبات دیپلماتیک از طریق دیپلماسی پلیس محور در این کنفرانس در دستور کار قرار گرفت. از جمله به برگزاری برخی نشست‌ها و کنفرانس‌های منطقه‌ای در سال‌های اخیر می‌توان اشاره کرد. لیکن باید اذعان داشت هنوز هیچ‌یک از پلیس کشورها به دلیل فقدان ساختار شفاف و روشن در سازمان کنفرانس اسلامی، ظرفیت و فرصت‌های موجود در میان پلیس‌های این کشورها بروز و ظهور فنی، حرفه‌ای و سازمان یافته مشاهده نمی‌گردد. یکی از این ظرفیت‌های گران‌سنگ تجارب نهادی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران است که قادر است در محیط تعاملی خود (پیرامونی و منطقه‌ای) از طریق دیپلماسی پلیس محور، به عنوان یکی از ارکان عملیات مشترک ملی و فراملی حق‌السهم خود را در ابعاد مختلف تخصصی، مستشاری، آموزشی، فنی و حرفه‌ای ادا کند.

در حال حاضر با عنایت به تحولات پیچیده منطقه‌ای برخی از کشورهای مسلمان در شرق اسلامی و آسیای میانه و مرکزی و غرب آسیا به شدت نیازمند ارائه خدمات پلیسی ناجا از طریق خدمات راهبردی و عملیاتی مستشاری، آموزشی، حرفه‌ای و فنی می‌باشند.

چالش‌های پیش‌روی کشورهای اسلامی در دیپلماسی پلیس محور

۱. نهادگرایی ساختاری و مفهومی؛ در حوزه تمدن غربی از یک سو و مسائل مستحدثه در کانون تحولات منطقه غرب آسیا، توافق عمده ائتلاف‌ها و پیمان‌ها و حتی عمق دیپلماسی غربی را بر اساس مولفه‌های ذیل:

- ایده غربی؛

- سازمان و ساختارهای مبتنی بر اصل ایده؛

توانسته به شکل منظم و نظام یافته در بین همه پلیس‌های کشورها از جمله کشورهای اسلامی متبلور سازد.

در واقع چهار نوع نهادگرایی موجود در حوزه دیپلماسی و انواع آن که به لحاظ کارکرد و حتی رویکرد (حرفه‌ای) بسیار مشابه و به هم پیوسته باشند. لیکن چنانچه از منظر مبانی و هستی‌شناسی به این حوزه‌ها نگاه شود، با تفاوت چشمگیری مواجه هستیم.

- حوزه غربی

- حوزه غرب آسیا

- حوزه جنوب و جنوب شرقی آسیا

- حوزه آمریکای جنوبی و لاتین

متأسفانه گزاره‌های نهادینه شده در حوزه همکاری از طریق دیپلماسی پلیس محور در هر چهار حوزه توسط نهادگرایی (اجباری) غربی، این حوزه‌ها خواسته یا ناخواسته پیوند ارگانیک داشته باشند. به طور کلی گزاره و پیش‌ران‌ها در تحقق همکاری و فعال شدن دیپلماسی پلیس محور با نهادسازی مفاهیم قابل تفسیر و تأویل در دو کلیدواژه ذیل قابل رویت است:

الف): تروریسم

ب): جرم‌انگاری (به سبک و سیاق حقوق غربی)

لیکن حلقه مفقوده گزاره اصلی این است که زیرساخت و منشأ اصلی این دانش‌واژه‌ها، در حوزه شناخت‌شناسی هسته بنیادین فرهنگ و نظام فرهنگی و صدور آن به سایر نقاط جهان از سوی غرب به داخل حوزه‌های غیرغربی باید مورد توجه قرار داد.

در واقع می‌توان مدعی شد که "پلیس" به‌عنوان دیده‌بان به دلیل حضور قوی و عمیق در محیط تعاملی و چند-بعدی اجتماعی، می‌تواند یا به تعبیر بهتر، توانسته، هندسه سیاست‌گذاری ورिخت و تراریخت بودن آن‌ها را به وضوح درک و لمس نماید و با تأسی به این معرفت در ابعاد مختلف آن‌را مورد ارزیابی و تجزیه و تحلیل قرار دهد، از جمله :

۱. نسبت‌سنجی بین سیاست‌ها و قالب‌های ادراکی سیاست‌گذاران نسبت به پدیده‌ها و موضوعات؛

۲. نسبت‌سنجی و ارزیابی به سیاست‌های تجویزی و اعمالی در محیط تعاملی خود و برآیندهای آن توسط کنش‌گران محیط تعاملی؛

۳. شناسایی عوامل پیش‌ران در تحقق زمینه‌ای بروز و ظهور سیاست‌ها در محیط تعاملی با عنایت به مبانی و هستی‌شناسی آن؛

۴. نسبت بایسته‌های سیاست‌های تجویزی با دانستنی‌های بایسته در تدوین سیاست‌ها و سیاست‌گذاری‌ها و قوانینی با تأکید به نظام معرفتی و سنت‌های کشورها. و چندین عوامل دیگر که تمامی پلیس‌ها به نوعی به دلیل داشتن نوعی از دارایی‌های راهبردی از محیط (داده‌ها) با نوعی از حکمت نظری در موضوع خود مواجه هستند که به راحتی می‌توانند در حوزه حکمت عملی در عملیات مهندسی، مدیریت تعاملی کشور متبوع خود اقدام بایسته‌ای را انجام دهند و حتی آن‌را در یک تبادل تجارب و تهاتر فنی و حرفه‌ای به منظومه‌های معرفت بنیان نظام سیاستگذاری پلیسی، انتظامی و امنیتی منتقل سازند.

۲- نهاد گرایی مفهومی - یکی از ابعاد نرم افزارگرایی در دیپلماسی پلیس محور، ورود به این دیپلماسی از طریق نوعی ورود فلسفی به جرم، مفهوم شناسی جرم و جرم انگاری است. متاسفانه عمده مفاهیم و ادبیات تولید شده در عرصه کارکردهای پلیسی، گذشته از این که جز میراث بشری تلقی می‌گردد، لیکن باید به این امر مهم توجه کرد که عمده مفاهیم در این حوزه و عرصه‌های تفسیری و معنا شناختی آن، در ساحت کنش و فاعل شناسای محیط تعاملی غربی شکل یافته است. به تعبیری چنانچه بتوان از طریق دیپلماسی پلیس محور، ذهن نخبگان و مسئولان پلیس این کشورها را آماج هدف‌گذاری مفاهیم بنیادین به سبک و سیاق محیط کشورهای اسلامی قرار داد نوعی تراکنش این مجموعه تحت تاثیر فرایند اقتناع سازی مفهومی آن هم بومی قرار خواهد گرفت. نکته بعدی تفسیر و تاویل برخی از جرایم در ساحت محیط تعاملی کشورهای اسلامی را باید حتما خارج از مدار روتین معنا شناختی غربی مجدداً بازتعریف کرد.

به تعبیری جرم شناسی با زیرساخت معرفتی غربی و جرم شناسی با زیرساخت عملیات و مهندسی اجتماعی به سبک و سیاق غربی است. به تعبیری باید اذعان کرد اگر ما جبهه مقاومت را عرضه و پهنه بندی (مفهومی و جغرافیایی) آنرا گسترش دهیم می‌توانیم در میان کشورهای اسلامی از طریق دیپلماسی پلیس محور، برخی از واژگان، الفاظ و مقولات در ادبیات جرم شناسی را به سبک و سیاق شرقی، اسلامی بازتعریف و باز آفرینی کرد.

نگارندگان معتقد هستند، یکی از حلقه‌های مفقوده در عملیات مشترک ملی در جمهوری اسلامی ایران عدم بهره برداری راهبردی از دیپلماسی پلیس محور و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران است.

نتیجه‌گیری

دیپلماسی پلیسی یکی از شکل‌های جدید و مهم دیپلماسی در زمینه همکاری امنیتی بین کشورها است که در آن پلیس، نقش محوری و پررنگی ایفا می‌کند. در همین راستا، این مقاله مجموعه علل و عواملی را که موجب شکل‌گیری این نوع دیپلماسی در قالب پیامدهای مهم پدیده جهانی شدن در سطح بین‌المللی است را بررسی می‌کند؛ عواملی مانند ظهور تهدیدهای نوین امنیتی (غیرسنتی) و تهدیدهای امنیت ملی. مقام‌های امنیتی کشورها به منظور مقابله با این نوع تهدیدهای امنیتی با استفاده از عنصر پلیس در مذاکرات و گفت‌وگوهای امنیتی بین دولت‌ها به افزایش همکاری و تقویت همگرایی امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی و تبادل تجربه‌های پلیسی از طریق مذاکره و دیپلماسی مانند دیپلماسی رسمی به شکل چندجانبه و دوجانبه در قالب سازمان‌ها و موافقت‌نامه‌های مربوط پرداخته‌اند که چنین فرایندی به شکل‌گیری الگوی جدیدی از دیپلماسی در عرصه امنیت بین‌الملل در قالب دیپلماسی پلیس محور انجامیده است. در زمینه اهداف و کارکردهای دیپلماسی پلیس محور، یافته‌های مقاله حاکی از آن است که دیپلماسی پلیسی در موضوع مقابله با تهدیدهای امنیتی باعث افزایش همکاری‌های امنیتی بین کشورها شده تا ضمن کاهش آسیب‌پذیری آنها به افزایش توان ملی دولت‌ها در تأمین امنیت شهروندان خود به منظور مقابله با تهدیدهای امنیتی نوین کمک کند که شامل مبارزه با قاچاق مواد مخدر، مهاجرت‌های غیرقانونی، گذرنامه‌های جعلی، امنیت مرزی، حفاظت از اماکن دیپلماتیک، جلوگیری از قاچاق انسان، تروریسم، جرایم سازمان‌یافته، استرداد افراد مجرم، تبادل اطلاعات امنیتی، تبادل تجربه‌های آموزشی و در نهایت مبارزه با اعمال تروریستی گروه‌های ضدسیستم دولتی و بین‌المللی است.

نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به دلیل تجارب گران‌سنگ خود در عرصه و میدان تقابل فنی، معرفتی و تخصصی با طیف گسترده‌ای از جرائم از یک سو و مهندسی معرفت‌بنیان در هندسه امنیت انتظامی و عمومی و ... توان، ظرفیت و استعداد و دارایی بسیارگرانی دارد که می‌تواند در اجرایی شدن راهبرد انقلاب اسلامی بازوی خردمند و بنیادی عملیات مشترک ملی در سطح محیط پیرامونی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در ابعاد مختلف به ایفای نقش بپردازد.

چند توصیه راهبردی

- تقویت دیپلماسی انتظامی در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران؛
- ایجاد سازوکار و سامانه مورد نیاز این امر (زیرساخت) در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران؛
- بهره‌برداری از دانش و تجارب داخلی و خارجی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در فرآیند توانمندسازی پرسنل، کادرسازی در حوزه دیپلماسی انتظامی؛
- بهره‌برداری از کلیه حقوق قانونی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران و تقویت این حقوق در راستای عمق‌بخشی، تفکر راهبردی دیپلماسی انتظامی با تأکید بر خدمات مستشاری در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران؛
- بهره‌برداری از اماکن قانونی دیپلماتیک در تقویت دیپلماسی انتظامی از طریق کسب جایگاه و پست سازمانی در نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور و توسعه جغرافیایی این جایگاه‌ها.

منابع فارسی

- ذوالعین، پرویز. (۱۳۸۹). حقوق دیپلماتیک، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی.
- سعادت، علی. (۱۳۸۹). مصونیت‌های دیپلماتیک و کنسولی، چ ۱، دفتر تحقیقات کاربردی پاوا.
- گریفیتس، مارتین و تری اوکلان. (۱۳۸۸). مفاهیم کلیدی در روابط بین‌الملل، ترجمه محمد امجد، چ ۱، انتشارات میزان.
- نجفی، علیرضا. (۱۳۸۹). آشنایی با پلیس دیپلماتیک، چ ۱، دفتر تحقیقات کاربردی پاوا.

منابع لاتین

- <http://www.state.gov/m/ds>. (2016). *Bureau of Diplomatic Security official*.
- Bigo, D. (2016). Liaison Officers in Europe: New Officers in the European Security Field. *Issues in Transnational Policing*, London and New York, Routledge.
- Collection of Policy Papers on Police Reform center in Serbia. (2011). *Interview, representative of the UK Embassy*.
- Collection of Policy Papers on Police Reform center in Serbia. (2011). *Interview, Santiago del Toro Riera, police attaché in Serbia, Kingdom of Spain*.

- United States Department of State. (2011). *Reports Money Laundering and Financial Crimes Country Database*. at: <http://www.state.gov/documents/organization/164239.pdf>.
- Bunyan T. (1993). *Europol and the European State*.
- Border management program. (2015). <http://www.Interpol.Int/en/news>.
- [http://www.interpol.int/INTERPOL/ Fingerprints in 2016](http://www.interpol.int/INTERPOL/Fingerprints%20in%202016)
[http://www.interpol.int/About-INTERPOL/Legal-materials/Conventions-mentioning-INTERPOL 2016](http://www.interpol.int/About-INTERPOL/Legal-materials/Conventions-mentioning-INTERPOL%202016).
- <http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Border-management>
I-Checkit Advice for travellers in 2016
- [http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Border-management in 2016](http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Border-management%20in%202016)
- [http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Data-exchange in 2016](http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/Data-exchange%20in%202016)
- <http://www.interpol.int/INTERPOL-expertise/I-Checkit2016>.
- “U.S. CODE Title 22 Chapter 58 Subchapter I section 4802(a)(1)(D) July 22, 2008”. Law.cornell.edu. Retrieved 2012-05-17.
- “China, United States Cooperate on Olympic Security”. America.gov. in 2008.
- ”Diplomatic Security Memorial”. US Department of State. Retrieved 19 March 2016.
- ”FBI Top Ten Fugitive Now in Custody” Press release.
- ”Special Agents at the Olympics”. Features.csmonitor.com. -
- ”Statement on Signing the Omnibus Diplomatic Security and Antiterrorism Act of 1986”. Reagan.utexas.edu. 1986-08-27. Retrieved 2012-05-17.
- ”State’s Security Bureau Takes on Expanded Role”. The Washington Post. 200409-07. Retrieved 2012-05-17.
- ”The Intelligence Officer’s Bookshelf — Central Intelligence Agency”. ,(CIA).gov. Retrieved 2012-05-17.
- ”Walter Kendall Myers and wife arrested for spying against the U.S”. Reported by “Counterintelligence Investigations”.. State.gov. Retrieved 2012-05-17.

State, gov 2012-05-11 Retrieved 2012-05-17. "Bureau of Diplomatic Security"- CBSNews" Protection of Palestinian Authority president Mahmoud Abbas". 2009-09-25 Retrieved 2012-05-17

U.S Department of State Retrieved July "Information on Protection work" 16.2007.

-Archived June 16, 2010, at the Wayback Machine, "12 FAM 420 Post Operations - Post Security Management".\

-Confrence of Police and Security Attache:s Accredited in Georgia Held Upon the initiative of Ministry of Internal Affairs of Georgia in 2015/11/30. Available at: <http://www//police.ge/en/shs-saministros-initsiativit-saqartveloshi-akreditebuli-14-qveknis-politsiisa-da-usaftrtkhoebis-atasheta-konferentsia-gaimarta/9069>, Accessed on: 2016/6/12.

<http://www.statewatch.org/news/handbook-trevi.pdf> 29/12/07.

Kekich,Dalibor,UDK& Subosich ,Dane,(2009),Police Diplomacy Bibild 0025-8555,61 Vol in March Published by: Izvorni naucni rad.-

--Murphy, Kim (2010-02-11). "U.S. Diplomatic Security at the 2010 Winter Olympics in Canada". Latimes.com.

-Police Diplomacy: A Global Trust .www.lasd.orgSheriff'S Department. www.Lasd.Org By Seriff's Headquaters Burea.Cpoyright2009.Los Angeles CountyCounty Sheriff's Department. Printed ar the LASD PDC/NCCF Print Shop,052009

-Reported y"Americas Most Wanted AMW". Amw.com. Retrieved 2012-05-17.

-Sasa Dordevic, "Police Diplomacy Development: the Role of Liaison Officers " researcher, the Belgrade Center for Human Rights. Collection of Police Paper in Serbia/Number5,July 2011.

- www.interpol.int: 2016